

Arūnas STRAZDAS

NEAIŠKIŲ ARCHEOLOGIJOS OBJEKTŲ ŽVALGOMIEJI TYRINĖJIMAI

1998 m. žvalgomųjų archeologinių tyrinėjimų metu Skuodo r. tirti 6 neaiškūs archeologijos objektai, įtraukti į Naujai išaiškinamų istorijos ir kultūros paminklų sąrašą bei laikiną istorijos ir kultūros paminklų apskaitą. Tai Gudalių kapinynas, vadinamas Miškalniu, Paparčių piliakalnis, vadinamas Aukštakalniu, Paparčių piliakalnis II, vadinamas Pilies kalnu, Paparčių kapinynas, Puokės piliakalnis, vadinamas Trupsale, ir Puokės kapinynas.

Gudalių spėjamame kapinyne ištirtas 30 m² bendras plotas. Kapų ar pavienių archeologinio laikotarpio radinių neaptikta. Kalva kapinynu nelaikytina. Jeigu čia anksčiau kas nors buvo, tai dabar jau sunaikinta dirbant žemę.

Paparčių piliakalnyje, vadinamame Aukštakalniu, ir spėjamos gyvenvietės vietoje ištirtas bendras 30 m² plotas. Kultūrinio sluoksnio ar jo pėdsakų neaptikta. Tai natūrali apylinkėse dominuojanti kalva, apipinta padavimais. Dalis padavimų A. Samausko pastangomis galėjo būti sukurta jau šiame šimtetyje.

Paparčių piliakalnyje, vadinamame Pilies kalnu, ir spėjamame kapinyne ištirtas 70 m² plotas. Kultūrinio sluoksnio, kapų ar pavienių archeologinio laikotarpio radinių neaptikta. Lieka neaišku, kaip čia atsidūrė kasant bulvių duobę rasta lankinė segė žvaigždine kojele: ar čia ji pakliuvo iš suardyto kapo, ar buvo atsitiktinai pamesta. Tokios segės datuojamos IV–VI a. Jeigu kapai buvo kalvos viršūnėse, tai jie visiškai sunaikinti ariant žemę. Arimo metu segė ir bus nuvilкта toliau nuo viršūnės.

Puokės spėjamame piliakalnyje, vadinamame Trupsale, ir jos papėdėse ištirtas bendras 30 m² plotas. Kultūrinio sluoksnio pėdsakų nepastebėta. Kalva piliakalniu nelaikytina.

Puokės spėjamame kapinyne ištirtas bendras 30 m² plotas, kapų ar pavienių archeologinių radinių neaptikta.

Visus šiuos Skuodo r. objektus traukti į archeologinių vietų sąrašus nėra pagrindo.

Tais pačiais metais žvalgomicji archeologiniai tyrinėjimai atlikti Pakruojo r. **Dargužių pilkapių** vietoje. Spėjamo pilkapio vietoje, kur 1997 m. buvo rasti 2 žalvariniai antsmilkiniai, datuojami II–III a., ištirtas 28,2 m² dydžio plotas. Aptikta akmenų sankrova, greičiausiai tyrinėjimų vietoje atsiradusi XIX a. Šie akmenys galėjo būti čia suvilkti ir iš netoliese buvusių pilkapių, kad netrukdytų dirbti žemės. Tyrinėjimų metu rasta 2 žmonių žandikaulių pusės ir raktikaulis. Tai greičiausiai pilkapiuose buvusių palaidotų mirusiųjų griaučių likučiai. Vienas žandikaulis priklausė 30–40 metų, o kitas – 40–50 metų vyrams. Patys pilkapiai, matyt, sunaikinti XIX a. ar net anksčiau. Šioje vietoje sodybos stovėjo jau XVII a. Tai liudija 1997 m. rastas žalvarinis peilio kriaunų apkalas.

1999 m. žvalgomicji archeologiniai tyrinėjimai atlikti Molėtų r. **Alantos (Pakalnės) piliakalnyje** (piliakalnis įtrauktas į laikinąją istorijos ir kultūros paminklų apskaitą), Utenos r. Baltučių dvarvietėje (dvarvietė įtraukta į Naujai išaiškinamų istorijos ir kultūros paminklų sąrašą) ir Vilniaus r. planuojamo eksploatuoti Zujūnų žvyro karjero vietoje.

Alantos (Pakalnės) piliakalnyje ištirtas 40 m² plotas. Kultūrinio sluoksnio pėdsakų ar pavienių archeologinio laikotarpio radinių neaptikta. Jeigu šioje vietoje yra buvęs piliakalnis, tai jis visiškai sunaikintas kasant žvyrą. Šiuo metu spėjamojo piliakalnio vietoje yra didžiulė sena žvyruobė.

Baltučių dvarvietėje ištirtas 40 m² plotas. Tyrinėjimų metu aptikta pavienių XIX–XX a. radinių. Dvarvieta laikomoje teritorijoje buvo vėlyvojo XIX–XX a. dvaro sodas.

Zujūnų planuojamo eksploatuoti žvyro karjero vietoje ištirtas 135 m² plotas. Kultūrinio sluoksnio pėdsakų, kapų ar pavienių radinių neaptikta.

Arūnas STRAZDAS

Survey of indefinite archaeological object

In 1998 and 1999 Paparčiai hill-fort, Puokė burial ground (Skuodas district), the area of Dargužiai barrows (Pakruojis district), Alanta hill-fort (Molėtai district) and other objects were investigated. In the area of Dargužiai barrows temple ornaments dating to the 2nd-3rd century were uncovered.

Vykintas VAITKEVIČIUS

MITOLOGINIŲ IR SAKRALINIŲ OBJEKTŲ ŽVALGYMAI

1998–1999 m. LII tėsė mitologinių ir sakralinių objektų (senojo tikėjimo šventviečių) žvalgymus įvairiuose Lietuvos rajonuose (žr. *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 337–342; *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 474–482). Duomenys apie kai kuriuos Anykščių, Rokiškio, Utenos, Švenčionių ir Zarasų r. žvalgytus mitologinius–sakralinius objektus pateikiami kituose šio leidinio straipsniuose*. Siekta lokalizuoti įvairiuose šaltiniuose minimas ir surinkti papildomų duomenų apie mažai žinomas šventvietes. Paminėtinos svarbesnės iš jų.

Bagaslaviškio (Širvintų r.) alkakalnis, vadinamas Raganos arba Raganų kalnu, yra 0,5 km į ŠR nuo kelio Bagaslaviškis–Gelvonai, 0,2 km į ŠV nuo Bilotų sodybos, 0,15 km į PV nuo kanalizuo Gelvės upelio kairiojo kranto. Raganos kalnu buvo vadinama PR–ŠV kryptimi pailga kalva. Pokariu jos ŠV dalyje įrengta žvyruobė sunaikino žymią alkakalnio dalį. Išlikusi kalvos dalis yra maždaug 15×30 m dydžio viršuje, 10–12 m aukščio šlaitais ŠR ir PV pusėse, 2–3 m – P. Pasak padavimų, „prieš šventą Joną [čia] šokdavo raganos“. Į PV nuo Raganos kalno plyti Gojaus miškas.

Blandžių (Kėdainių r.) alkakalnis, vadinamas Alkos kalnu, yra 0,68 km į Š nuo kelio Blandžiai–Preikapė, 0,52 km į V nuo kelio Pernarava–Blandžiai, dešiniajame kanalizuo Svilupio krante. Ant Alkos kalno yra prieškariu įkurta, dabar K. Ulinskio gyvenama sodyba. Kalnas – tai Š–P kryptimi pailga, maždaug 160×60 m dydžio kalva, nuolaidžiais, 2–3 m aukščio R ir P šlaitais. V ir Š pusėse ji nežymiai pereiną į dirbamus laukus. Už 0,8 km į ŠR nuo Alkos kalno, 0,1 km į V nuo kelio Pernarava–Blandžiai, yra vadinamoji Alkos bala. Alkos kalno vietovardis minimas dar XVI a. dokumentuose Pernaravos adresu (*Alkokalnė, Jalkas*).

Čižiškių (Ignalinos r.) alkakalnis, vadinamas Bažnyčia kalniu arba Kėkštos kalnu, yra 1,25 km į V nuo kelio Ceikiniai–Ignalina, 0,66 km į Š

* Žr.: Vaitkevičius V., Zabiela G. Žvalgomosios ekspedicijos Rytų Lietuvoje 1999 m., p. 535–546; Brazaitis D., Vaitkevičius V., Zabiela G. Lietuvos–Baltarusijos sienos ruožo Švenčionių rajone žvalgymai, p. 508–512.